Баронеса де Гранжері дрімала на кушетці, коли квапливо ввійшла маркіза де Реннедон, схвильована, в прим'ятому корсажі, в пересуненому трохи набік капелюшку. Вона так і впала на крісло.

— Ух! Сталося! — вимовила.

Маркізина приятелька, знаючи її звичайно тиху та лагідну вдачу, підвелася з кушетки, дуже здивувавшись.

— Що? Що таке сталося?

Маркіза, мов місця собі не знаходячи, встала й почала ходити по кімнаті. Нарешті примостилася в ногах на кушетці, де спочивала баронеса, і, взявши її за руки, сказала:

— Слухай, душко, побожися, що нікому не розкажеш того, в чому я тобі зараз признаюся!

— Присягаюся.

— Царством небесним?

— Царством небесним.

— Ну, то слухай! Я оце тільки помстилася Сімонові.

— Ой, як же ти добре зробила! — скрикнула баронеса.

— Правда? Він, бачиш ти, вже півроку, став такий нестерпний, що біда. Зовсім, зовсім нестерпний! Коли я за нього йшла, я чудово знала, що він бридкий, але думала, що він добрий. Як я помилилася! Він, певне, собі гадав, що я полюбила його за вроду, за отой товстий живіт та за ніс

червоний, бо почав до мене, як голуб, буркотати. Мені, ти розумієш, мені смішно було; тому я й прозвала його "Буркотун". Чудно, справді, чоловіки якось думають про себе! Коли він зрозумів, що я відчуваю до нього тільки приязнь, він став недовірливий, почав грубо зі мною розмовляти, обзивати мене кокоткою, непутящою, не знати чим. А ще гірше стало, коли… коли… трудно дуже тобі це сказати. Та… дуже він у мене закохався… дуже закохався… і часто це доводив… занадто часто. Яка то мука, любко ти моя, коли тебе… любить якийсь виродок. По правді кажу, я більше не могла… не могла зовсім… Так, ніби тобі рвуть зуби, щовечора… навіть далеко гірше!., далеко гірше!.. Ти уяви собі когось з-поміж твоїх знайомих, бридкого такого, дуже смішного, осоружного, з великим животом — жахлива річ отой живіт — з товстими, волохатими литками. Уявляєш собі, так? Отже, уяви ще собі, що отой самий — твій чоловік… та що… кожного вечора… ти сама знаєш! Ні, цього не можна знести, н& можна! Мене аж нудило, просто на блювоту брало. Я, справді, більше не могла стерпіти. Повинен би вийти такий закон, щоб захищати жінок у цих випадках. Ти подумай! Щовечора, щовечора… Фе! Яка гидота!

Не те, щоб я марила про поетичне кохання, — ні, ніколи. Такого тепер щось не чути. Чоловіки з нашого кола всі або аматори коней, або банкіри. Вони люблять коней чи гроші. А коли люблять жінку, то мовби коняку, щоб похвалитись нею перед гостями, так, як вихваляються десь у гаю, на прогулянці, парою чалих. Більше нічого. Життя так складається тепер, що про почуття годі говорити.

Отже, живемо, як жінки практичні, до всього байдужі.

Навіть інтимні стосунки — це тільки регулярні зустрічі, коли проробляємо те, що і вчора, завжди те саме. З ким же тут копатись, з ким милуватись? Чоловіки, наші чоловіки, це здебільшого тільки коректні манекени, без почуття, без делікатності. Прагнучи знайти хоч трохи того розуму, як прагнемо води в пустелі, ми кидаємось до артистів і натрапляємо на нещирість, нестерпну позу чи на погано виховану богему. Я шукаю чоловіка, як той Діоген, однієї тільки людини,

з нашого кола по всьому Парижу, але тепер я вже переконалася, що не знайду. Незабаром згашу й ліхтар. Одначе про мого чоловіка... У мене аж душа переверталася, коли він входив до мене, в самій сорочці, в кальсонах, і я вживала всіх, ти чуєш, усіх, які знала, засобів, щоб віддалити його від себе, щоб... спротивитись йому. Зразу він лютував, а тоді почав ревнувати. Забрав собі в голову, що я його обманюю. Спершу тільки стежив за мною. Як той тигр, поглядав на всіх чоловіків, що до нас приходили. Потім почалися утиски. Скрізь ходив за мною слідком. Вживав найогидніших засобів, щоб. мене зловити. Не давав навіть ні з ким словом перемовитись. На балах стовбичив у мене за спиною, наставляючи, мов той гончак, велику свою голову, аби тільки я слово сказала. Йшов зі мною до буфету, забороняв танцювати то з тим, то з тим, забирав з балу посеред котильйону, робив з мене дурку, посміховисько; мене почали вважати за бозна-що. От тоді я й перестала бувати в товаристві.

Віч-на-віч було ще гірше. Він, отой поганець, уяви собі, обходився зі мною як... як... не насмію й того слова вимовити... як з повією!

Голубко моя!.. Він казав мені щовечора: "А з ким ти злигалася сьогодні?" Я плакала, плакала — а він радів.

А потім стало ще гірше. На тім тижні повів мене обідати на Єлісейські Поля. Якраз так випало, що за сусіднім столиком сидів Бобіньяк, Тоді Сімон, як несамовитий, давай наступати мені на ноги та нахвалятись, нахилившись над динею: "Ти призначила йому побачення, паскудо! Ось зажди-но трохи!"

Тоді, й на думку б тобі не спало, любко, що він зробив, — тоді він вийняв непомітно шпильку з мого капелюха та й шпигнув мене в руку! Я голосно скрикнула. Всі позбігалися до нас, а він прикинувся страшенно стурбованим. Розумієш?

Тоді ж таки я собі сказала: "Помщуся, помщуся й не загаюся!" А ти б на моєму місці, що б ти зробила?

— О, я б помстилася!

— То так воно й сталось!

— Як?

— Що? Ти не розумієш?

— Але ж, серденько... одначе... то так-таки...

— Так, а що? Ти пригадай тільки його обличчя. Адже добре уявляєш собі товсте його обличчя, червоний ніс та баки, що звисають, як собачі вуха?

— Певне.

— Додай ще й те, що він ревнивіший за тигра.

— Так.

— Отож я собі сказала: "Помщуся, помщуся задля себе й задля Марі", — бо я тоді думала розказати тобі про все, але тільки тобі, тобі, та й годі. Ти подумай про його пику та подумай, що... що він... що він...

— Що?.. Ти його?..

— Ти ж, серденько моє, гляди нікому не кажи! Ще раз забожися! Але подумай тільки, як воно смішно... подумай!..

Мені здається, що він зовсім не той став з тієї хвилини!.. І я сміюся сама до себе… сама до себе… Ти тільки подумай про його голову!!

Баронеса глянула на свою приятельку, й божевільний сміх, що душив її, вибухнув у неї з вуст. Вона сміялася, сміялась, як у нервовому нападі. Притиснувши руки до грудей, з перекривленим обличчям, ледве дихаючи, сміялася, аж плакала.

А маркіза й собі зайшлася реготом, приказуючи крізь сміх:

— Подумай… подумай… хіба не сміх?., скажи… Подумай про його голову… про баки подумай… про ніс… хіба не сміх?.. Та тільки… не кажи… не… кажи… нікому… ніколи!..

Вони душилися зі сміху, не могли говорити, сльози котилися у них з очей від надмірних веселощів.

Баронеса перша заспокоїлась і, все ще здригаючись, промовила:

— Ти ж розкажи мені, як ти це зробила… Розкажи… Це так смішно… так смішно!

Але та не могла прийти до пам’яті — белькотала тільки:

— Коли я вирішила… я сказала собі… Ну… не гайся… треба це зробити зараз… І я… я й зробила… сьогодні…

— Сьогодні!..

Так… Оце тільки… я Сімонові сказала, щоб прийшов сюди, до тебе, що в тебе побавимося… Він повинен прийти… зараз!.. Повинен прийти!.. Придивись… придивись… придивись до голови, коли прийде…

Баронеса, хоч трохи заспокоїлась, ще важко дихала, ніби після довгої біганини. Почала знову:

— Скажи ж мені, як ти це зробила… скажи!..

— Дуже просто… Я собі подумала: він до мене прикладає Бобіньяка. То й буде Бобіньяк! Він не розумніший за свою праву ногу, але дуже порядна людина. Не проговориться нікому. Я й була в нього після сніданку.

— Ти була в нього? Яку ж ти знайшла приключку?*

— Збирали… на сиріт…

— Розказуй… мерщій… розказуй…

— Він так здивувався, побачивши мене, Що й на слово не міг здобутись. Дав мені два луї, а коли я мала вже йти, почав розпитувати про чоловіка. Я тоді вдала, що не можу здержатись, і розказала йому все, що мала на серці. Ще й дечого додала, що ж! Бобіньяк розжалобився, почав добирати способу, щоб мені допомогти… а я… заплакала… так, як плачуть зумисне… Він мене розважав… посадив мене…

Я ніяк не могла заспокоїтись… і він мене поцілував… Я приказувала: "Бідний мій друже!., бідний мій друже!.." А він собі: "Бідний друже… бідний друже…" Та все мене цілував, цілував… аж до краю. Оце і все.

Після того я вдала страшенний розпач, почала йому дорікати. О, я поводилася з ним, як з найгіршим з найгірших… я ледве стримувала божевільний сміх. Я думала про Сімона, про його голову, про баки… Подумай, подумай тільки! На вулиці, йдучи до тебе, я вже не могла здержатись. Ти подумай!., сталося!.. Що б тепер не трапилось, а воно сталося! А він, він так цього боявся! Хоч би почалася війна, виник

землетрус, пошесті, хоч би і всі ми померли, а воно вже сталося!!! Не переінакшиться ніколи!!! Подумай про його голову… й скажи собі… сталося!!!

Баронеса, що душилася від сміху, запитала:

— Ти ще бачитимешся з Бобіньяком?

— Ні. Ніколи в світі. Досить з мене… Він не кращий за мого чоловіка…

І вони обидві знову почали так страшенно сміятись, що їх аж на корчі брало.

Задзвонив дзвінок і припинив їхні веселощі.

Маркіза пробурмотіла:

— Це він… придивися до нього…

Розчинилися двері. На порозі став гладкий чоловік з червоним обличчям, з товстими губами, зі звислими баками.

Сердито поводив очима.

Обидві молоді жінки дивилися на нього хвилинку і раптом поприпадали до кушетки й почали так несамовито реготати, що аж стогнали, як від страшного болю.

А він допитувався глухим голосом:

— Та що це таке? Чи ви подуріли?.. Чи ви подуріли?.. Подуріли?..